

Média/kultúra

Debrecen régtől kezdve, s vissza-visszatérően kénytelen megbirkózni saját **városiasságával**, a **térbeli-építészeti adottságokkal**, valamint a városnak a **művészetekhez** és **esztétikumhoz** fűződő viszonyával.

E problémakörök jelentek meg már a „Debrecen-diskurzus” alapítószövegeiben, azaz Kazinczy Ferenc Debrecenre érintő híres kritikáiban is. (Számos precedens említhető e téren: kezdve a Csokonai-síremlék ügyétől; a Kollégium és a Nagytemplom épületeit illető kifogásokon át; a Ferenczy István-féle Csokonai-mellszobor Kollégiumban való elhelyezéséig, „installációjáig”.) A Kazinczynál kirajzolódó Debrecen-képben – társadalom-földrajzi és kultúrtörténeti értelemben is – a legmeghatározóbbak a **tarkaság** és zsúfoltság képei.

S ha már az irodalmon kezdjük, akkor Térey János költői munkássága szolgálhat az egyik leginspiratívabb hatóerőként a debreceni önértelmezés számára. A Térey-költészet metaforikájában ugyanis, nem egyszer épp Debrecen kapcsán, különféle síkok egymásra halmozódása és egymás ellen feszülése válik uralkodóvá – ez pedig a **többrétúséget**, a rétegek dinamikusságát emelheti ki a Debrecenről alkotható képben. (Például: „Erdőnkől a déli, humuszos lapályra / patak csordult egykor. Emlékét vigyázza / most a földalatti mélyáram iránya, / s az utcarajz is, a felszín tagolása. // Vízvonal fölött az öblös utca rajza, / Vízvonalra fekvő villamossinekek; / a Nagyállomás meg a Nagyerdő: rajta, / ingázcass közöttük; hol talál a reggel?”)

Mindennek megvan a maga várostörténeti-urbanisztikai előzményei is: hisz a város és az ezt körülölelő természeti közeg kapcsolatát egyfajta **dinamika**, ingázó mozgás jellemezte. (Gondolhatunk itt a történelmi belváros és az ezt övező, majd később a terjeszkedő város részévé vált sokrétű, összetett *kertség-rendszer* viszonyára.) E megvilágításban Debrecen olyan közegként képzelhető el, amely karakterisztikájában két sajátos kulturális képződménnyel, a *kerttel* és a *sírkerttel* mutat azonosítást. Ugyanis mindkettő egyfajta dinamikának (a természeti és épített környezet rétegzett-bonyolult viszonyának) adhat otthont, s így **eltérő térként** működhet, egybefogva többféle teret és ellentétes szerkezeti helyet.

Debrecen történetéből, hagyományaiból következik, hogy híján van a klasszikusan kiművelt szépérzék vagy épp a jelenkori vizuális konzumáció számára esztétizálható építészeti-művészeti örökségeknek. Így ez a saját urbanitásával folyamatosan küszködő város végső soron nem sáfárkodhat egyébbel, mint leginkább a szokványosnak nem mondható, de talán épp ezért váratlan inspirációkkal szolgáló **átmenetei tereivel**, **sajátos térbeli adottságaival**. Teret adni tud tehát.

E debreceni térbeliség azonban, s legjobb példa erre – egykori piactérként – a város centruma, szinte már a kezdetektől sem önmagában vagy akár épített környezete okán nyert jelentőséget, hanem paradox módon épp önnön ürességéből. Abból tehát, hogy azáltal lelhetett sajátmagára, azáltal tölthette be önálló funkcióját, hogy éppen másnak adott teret. Összességében ez a közösségi tér, s az e térben lezajló társadalmilag erősen elkötelező eseményszerűségek (performativitások), valamint maga a közösség, s a **közösségen végzett munka** mutatkozhat itt Debrecen egyedi város- és kultúrtörténeti örökségének.

A közösségalakulás közegeiként és formáiként pedig a **kereskedelmi-üzleti-szolgáltatói** cserék, tranzakciós viszonyrendszerek, ezek szervezeti kultúrája, valamint a **művészet- és kultúripar** helyi intézményei szolgálhatnak. Itt a kultúraalkotás, -forgalmazás és -fogyasztás fizikai tereinek aktív használatba vétele, s emellett a diszkurzív terek lokális megteremtése, s mindennek a programszerűsége és stratégiai átgondoltsága lehet a tét. Kifejezetten a helyi identitás megalkotása, a városban élők boldogulása és a város sikeres pozicionálása szempontjából. A cél tehát a kultúra és művészetek körüli eleven társadalmi nyilvánosságnak, s magának a fogékony város lakó közönségnek és közösségnek mindig megújulni képes kialakítása, gondozása, s közben az ezt a közösségképzést meglátni és elismerni kész külső értékelő tekintet megalkotása.